

LES CRISIS DE MORTALITAT ADULTA A LA CONCA DE BARBERÀ.

Cronologia, intensitat i abast geogràfic.

per Valentí Gual Vilà

Paraules clau: Demografia històrica. Catalunya (Conca de Barberà). Segles XVI-XIX. Obituaris. Recompte numèric.

Resum: Treball d'investigació sobre fonts primàries basat en els resultats obtinguts gràcies al buidatge dels fons sacramentals de la totalitat de parròquies de la Conca de Barberà estricta. Establiment de la cronologia, intensitat i abast geogràfic de les crisis de mortalitat adulta que operen en el període comprès entre finals del segle XV i inicis del segle XIX. Exposició de la metodologia emprada i de l'estat bibliogràfic de la qüestió sobre les crisis de mortalitat, les demogràfiques, les de subsistència i els sistemes de càlcul. Ampliació de la informació que fins ara tenim a l'abast sobre l'evolució de la mortalitat adulta a la Catalunya interior en l'època moderna.

Abstract: Work of research about primary sources, based on the registers of the parishes of La Conca de Barberà.

The study establishes the cronology, intensity and geographical extent of the crises of adult mortality between the end of the extent of the crises of adult mortality between the end of the fifteenth century and the beginning of the nineteenth century. The work shows the methodology used, the conditions of biography about mortality, demographic and subsistence crises and also the method of claculus.

The information available up to now about adult mortality is amplified in this work.

Introducció

La polèmica historiogràfica al voltant del motiu generador de les crisis de mortalitat sorgeix a mitjan de la dècada dels 60. Ruwet l'inicià amb un article datat el 1963, tot accentuant les diferències entre les crisis amb connotacions accidentals ->crisis de mortalitat>- i les de caire econòmic ->mortalitat de crisi>-. Posteriorment, Dupâquier i Goubert enfrontaren les seves tesis a la de Baehrel. Segons els primers autors, és la manca de subsistències el factor detonant; per al segon, en canvi, ho són les epidèmies i la guerra, mentre que les caresties tan sols vénen a agreujar la situació. La primera apreciació es correspondria amb el terme «mortalitat de crisi» i la segona, amb l'accepció «crisi de mortalitat».

Goubert, Meuvret i l'escola gallega desenvoluparen, encara, el terme "crisi de subsistència", caracteritzada per una caiguda mínima del 50% en els matrimonis, una

presència majoritària de defuncions d'adults i un màxim de defuncions en acabar l'any agrícola (Barreiro, 224). Pérez Moreda (96-98) ho amplià en defensar que la crisi de subsistència ve donada per una mortalitat que dobra la mitjana normal de decessos, una manifestació en localitats veïnes, l'exclusió de la presència d'epidèmies, una correlació entre preus i mortalitat, referències documentals a escassetat i a misèria o mort per indigència, existència d'una mortalitat diferencial que afecta els marginats, disminució de les concepcions, absència d'evidències de signe contrari...

Hi ha, també, les crisis de naturalesa mixta i les epidèmiques. En les primeres fam i malaltia actuàrien conjuntament i interrelacionada. En les segones, la presència d'algun tipus de malaltia -sobretot la pesta bubònica- seria determinant. De tota manera, com hem pogut comprovar en analitzar al detall els anys amb pèrdua de població, en el cas de la Conca resulta difícil d'aduir elements diferenciadors entre les diverses casuístiques de la mort i optem per usar el mot crisi en el sentit d'un canvi sobtat de l'evolució de les defuncions, cosa que provoca un creixement notable de la mortalitat en un espai de temps relativament curt.

Volem aclarir que tractem les crisis de mortalitat independentment de la seva naturalesa -epidèmica, de subsistència o mixta- i no pas les crisis demogràfiques, les quals, com tothom sap, suposen la coincidència de l'augment de la mortalitat amb una disminució del nombre de baptismes i de matrimonis. El punt de relació entre les crisis de mortalitat i les davallades numèriques dels baptismes va ser tractat en un altre apartat de la nostra tesi doctoral (Gual, 1991, 284-356).

L'interès a mesurar la intensitat de les crisis de mortalitat és doble: en no disposar de xifres absolutes de població desconexem els seus efectes i aquest sistema és molt vàlid en aquest sentit, i, a més, podem establir la cronologia dels impactes letals més extesos geogràficament.

Per aconseguir l'avaluació quantitativa de la intensitat de les crisis de mortalitat hi ha diversos mètodes i, sobre aquests, hom ha efectuat modificacions metodològiques importants. Els sistemes de Dupâquier i Del Planta-Livi Bacci ofereixen un element positiu que cal retenir en necessitar, només, el total de defuncions. El mètode de Hollingsworth precisa el coneixement del total de població, imponderable i sense solució en el cas de la Conca. A les metodologies dels tres primers autors esmentats hom els ha retret que s'ocupen, solament, de les crisis de mortalitat, i no de les crisis demogràfiques i que s'obté un nombre massa elevat de crisis.

El mètode de Flinn passa per establir el *Crisis Mortality Ratio* o percentatge de desviació de la mortalitat respecte del que es considera normal, essent aquest valor la mitjana de les defuncions dels cinc anys abans i després de la crisi. La suma dels índexs de les CMR al llarg de cada període de vint-i-cinc anys és el *Aggregatio of crisis Mortality* o CMA. La mitjana de les CMA denota el resultat global de l'àrea estudiada. Hom ha afirmat que aquest sistema enfosqueix les crisis d'intensitat més altes i que trenca la correspondència entre índex elevat i intensitat de crisi.

Un altre acostament a l'anàlisi de les crisis demogràfiques l'han dut a terme Moll, Segura i Suau. Aquests autors agrupen les concepcions, els casaments i els enterraments per anys agrícoles -1 d'agost a 31 de juliol-. De cada parròquia i període de mig segle, obtenen la mitjana de cadascuna de les tres variables a partir dels totals anuals. Consideren

fluctuacions extraordinàries els valors que cauen fora de l'interval format per la mitjana aritmètica i la desviació estàndard. Els valors de les fluctuacions són convertits a un índex respecte de la mitjana aritmètica de la variable en el període i parròquia considerats. Per passar de fluctuació a crisi demogràfica hom atén tant la intensitat com l'extensió geogràfica. La intensitat vindrà determinada per una mortalitat que superi en un 50% la normal i quan concepcions i casaments no arribin al 75%. L'extensió és avaluada després d'assignar a cada poble un coeficient segons el valor de la mitjana de cada variable i, així, hom sospesa la importància de cada variable dins el conjunt estudiat. Finalment, amb els coeficients de ponderació hom redueix les diverses fluctuacions extraordinàries que tenen lloc en un mateix any a una sola mitjana que proporciona la intensitat de cada fluctuació i la crisi resta identificada amb una fluctuació superior al 25%.

Els inconvenients que presenta el mètode de Moll, Segura i Suau deriven del fet que l'obtenció d'una mitjana de mig segle tergiversa la realitat si la població creix molt durant l'etapa estudiada. A més, resulta difícil d'escollir quins són els cinquanta anys més idonis; l'agrupació dels resultats per anys agrícoles dificulta la comparació amb la major part dels altres càlculs -en anys civils-; s'observa una primàcia de les crisis de subsistència sobre les epidèmiques i usar concepcions en lloc de baptismes equival a haver de prescindir de treballs ja realitzats.

Per aquests motius, el sistema analític suara esmentat ha estat modificat al treball, a partir de l'elaboració de mitjanes mòbils de vint anys, per períodes de quart de segle i no de mig segle, i també a partir dels baptismes i no de les concepcions, tot considerant fluctuacions extraordinàries les desviacions del 50% respecte de la mitjana mòbil en els òbits i del 25% -inferior- en els baptismes i les bodes (Bernat-Badenes).

Metodologia

Per tal de concretar la intensitat de les crisis de mortalitat a la Conca hem optat per emprar el sistema de Dupâquier amb la introducció d'alguna modificació per tal de fer-lo més sensible a les crisis pròximes en el temps. El mètode passa per tenir en compte els set anys anteriors i posteriors al de la crisi i deixar fora d'avaluació els dos amb major i menor incidència de la mortalitat dins del període. D'aquesta manera, l'impacte de la crisi resta ponderat en haver fet abstracció dels anys que podien distorsionar els resultats. Assenyalem que dels anys que resten en avaluació n'és extreta la mitjana aritmètica i que hom calcula, finalment, la desviació estàndard per tal d'aplicar la fórmula: $I = D - M / DS$. A l'esmentada fórmula I equival a intensitat; D, al nombre anual de defuncions de l'any crític; M, a la mitjana aritmètica dels deu anys que resten en avaluació, i DS, a la desviació estàndard dels decessos de cada any respecte de la mitjana. Consignem que el mètode original estableix la mitjana aritmètica en base als deu anys situats al voltant de l'anàlitzat, tot obviant els tres centrals. Hem adequat, doncs, el mètode de càlcul seguint els criteris exposats per Dantí (106-107). Apuntem que quan la crisi es produeix en anys successius en una mateixa parròquia hom resta mig punt als resultats obtinguts amb l'aplicació del mètode assenyalat referit per tal de compensar possibles influències de la mortalitat registrada l'any immediatament anterior a l'any en qüestió.

Estudiarem, doncs, les crisis de mortalitat i no pas les crisis demogràfiques i ens centrarem molt especialment en les que anomenarem generals: aquelles que incideixen

en la meitat o més de les parròquies estudiades. La mostra de localitats és menor a la utilitzada per Pérez Moreda (108) i la prudència recomana emprar un percentatge més alt que el que va usar aquest autor, el qual fixa en un 25% la proporció necessària de pobles afectats per tal de catalogar una crisi com a general.

Volem afegir que operem únicament sobre les xifres fornides per la mortalitat adulta per una sèrie de motius: el registre sembla sempre més fiable i permet de recular més en temps i, encara, és aquest tipus de mortalitat la que té una major incidència sobre l'evolució posterior de la població.

Exposició de resultats

Des de mitjan segle XVI fins a finals del segle XVII controlem la cronologia i intensitat de les crisis de mortalitat de set parròquies: Barberà -només des de 1610-, Forès -des de 1570-, Pira -des de 1583-, Rocafort des de 1561-, Vallclara -des de 1560-, Vilanova de Prades -des de 1590- i Vilaverd-La Riba -des de 1567-, per ordre alfabètic.

Han restat fora d'avaluació els nuclis de Blancafort, la Guàrdia i Montbrió; els dos primers, a causa del fragmentari estat del registre, i el tercer, atenent a l'escàs pes demogràfic del poble que invalida qualsevol acostament rigorós al tema.

Com que fins al 1610 només tenim informació sobre sis parròquies, fins aqueixa data hem considerat crisis de mortalitat general totes les esdevingudes alhora en tres o més parròquies i, des de 1610, en quatre o més indrets en haver passat a set el nombre de pobles estudiats.

Al quadre següent oferim la cronologia, l'abast geogràfic i la intensitat mitjana de les crisis de mortalitat esdevingudes a la Conca des de la segona meitat del segle XVI fins a la fi del segle XVII.

QUADRE I. Cronologia, abast geogràfic i intensitat mitjana de les crisis de mortalitat. Conca de Barberà (ss.XVI-XVII).

Any	Núm. de Pobles en crisi	Mitjana d'intensitat
1585	4	7.06
1603	4	4.48
1605	3	5.00
1615	5	3.64
1627	4	2.60
1629	7	3.64
1631	4	2.78
1641	5	14.46
1642	6	5.78
1651	4	6.81
1660	4	4.58
1684	6	5.31
1692	5	2.92
1695	4	4.39
1697	4	1.97

Des de finals del segle XVI s'escolen un total de quinze crisis de mortalitat general a la Conca de Barberà. Una concentració d'aquestes atenent a períodes de mig segle informa que només una va tenir lloc a les acaballes del XVI, mentre que vuit operaren durant la primera meitat del segle XVII i només sis a la segona. D'entrada, doncs, l'etapa crítica corresponent a la primera meitat de la dissetena centúria és una mostra inqüestionable.

Ultra la distribució cronològica de les crisis, cal considerar-ne la intensitat. Convé, doncs, de recordar l'escala que proposa Dupâquier i que recull Dantí (108): 1-2, crisi menor; 2-4, mitjana; 4-8, forta; 8-16, important; 16-32, gran crisi, i 32 o més, catàstrofe.

Fins al 1650, constatem la presència documental d'una crisi important -1641-, de quatre crisis fortes -1585, 1603, 1605 i 1642- i de quatre crisis d'intensitat mitjana -1615, 1627, 1629 i 1631-. La mortaldat del 1641 ratlla l'interval a partir del qual es podria considerar una gran crisi. No insistirem, ara, en les raons explicatives d'aquest atac insospitat de la mort. Recordem que només Vallclara i Vilanova, a la zona de les Muntanyes de Prades, van aconseguir escapar de l'impacte. Volem assenyalar, però, que a Rocafort -18.4-, Vilaverd-la Riba -18.7- i Barberà -24- l'escomesa letal va afectar una amplitud fora de dubte.

Les crisis fortes es concentren en l'etapa inicial del registre i només l'epifleg del 1641 al 1642 resta fora d'aquest lapse. D'altra banda, aqueix any la mortaldat afecta la totalitat de parròquies enquestades, per bé que amb una força menor -mínim d'1.9 a Pira i màxim de 8.91 a Vilanova-.

Les crisis de mitjana intensitat -entre 2.6 i 3.8, en el nostre cas- ofereixen una particular agrupació en l'època del tombant dels anys 20: 1627, 1629 i 1631. Cal destacar que el 1629, potser coincidint amb la «pesta milanesa», tots els nuclis estudiats pateixen un temps malestruc. El mínim correspon a Pira -1.6- i el màxim a Vilanova -5.3-. L'any 1615 completa la nòmina.

Volem cloure, doncs, tot destacant la intensitat -avancem-ho, mai repetida- de la crisi de 1641 i l'ampli abast geogràfic aconseguit per les puntes de mortalitat adulta del 1642 i 1629 -només Pira es lliura de la primera escomesa- i del 1615 -5 de 7-.

Pel que fa a la periodicitat de les crisis avaluades, s'observa que cap decenni en resta lliure, tret del 1591-1600. Això no treu que certs impactes puntuals siguin notables -Vallclara, 1599, 15.1-, però no és aquest ara el nostre punt d'estudi. Només els períodes de 1586 a 1602, 1606 a 1614, 1616 a 1626, 1632 a 1640 i 1643 a 1650 es veuen lliures de crisis general de mortalitat.

A la segona meitat del segle XVII, la mitja dotzena de crisis generals establertes dibuixen un panorama amb quatre crisis fortes -1651, 1660, 1684 i 1695- i dues de mitjanes -1692 i 1697-. Cap crisi aconsegueix el total de localitats. Només la del 1684, la més intensa, és també la més general: només Forès en resta fora.

Queda clar que l'epidèmia de pesta bubònica del 1651 no aconseguí, a la Conca, la magnitud d'altres indrets. Certament és la segona crisi més intensa del segle, darrere del 1641, però no va ser ni excessivament general ni desmesuradament forta.

A diferència d'allò que succeïa a la primera meitat del segle, s'obre una àmplia separació temporal entre els diversos anys de crisi. Des del 1661 fins al 1683 no hi ha cap crisi de mortalitat general. Les crisis considerades generals a tot Catalunya tenen lloc el 1589-1592, 1629-1631, 1650-1652 i 1684/85-1694/95 (Nadal, 37-48). D'aquests quatre

lapses crítics, la Conca en recull els tres darrers i avança el primer. A més, cal assenyalar una sèrie d'etapes que s'escapen o, si volem, no coincideixen amb la periodificació general: 1603-1605, 1615, 1641-1642 i 1660. La resta són diferències poc més que de detall -per exemple, 1627-.

Amatents al cas del Vallès Oriental, observem com Dantí detalla cinc crisis de mortalitat general entre el 1570 i el 1700: 1580, 1652, 1656, 1658, 1676 i 1684-1685. El Vallès, la primera meitat del segle XVII, no va patir l'impacte de la mort en la mateixa mesura que la Conca. No és aquesta l'única diferència: allí la crisi de mortalitat més important va ser la de 1652 -intensitat 8, forta- i les altres quatre se situaren entre 2.3 i 3.5 -intensitat mitjana-; allí només cinc crisis, i quinze, en canvi, a la Conca -vuit de fortes i una d'important, no ho oblidem- (Dantí, 108). En general, i amb un mètode d'avaluació idèntic, és indubtable que el segle XVII va aparèixer més ple de dificultats a la Conca que al Vallès.

Hem assajat d'avaluar la periodicitat de les crisis de mortalitat atenent a la seva evolució per parròquies, tot diferenciant la primera meitat de segle de la segona i amb l'objectiu de concretar possibles canvis de tendència. No sembla possible l'establiment de cap consideració generalment vàlida. Així, Barberà i Vallclara pateixen menys crisis a la primera meitat de segle que a la segona -nou i catorze, vuit i tretze-, respectivament, tot i que en el primer cas cal retenir que manquen les avaluacions del decenni inicial. Altrament, a Forès i a Vilaverd-la Riba la situació resta molt equilibrada -nou i vuit, tretze i dotze, per ordre- i a Vilanova la igualtat és total -dotze i dotze-. Només a Pira i a Rocafort -dotze i set, amb valors repetits- les crisis sembla que espaien a la segona meitat de la centúria, encara que a la segona parròquia manquen alguns anys al registre de defuncions -1651, entre d'altres-.

Així podem afirmar que hi ha un localisme extremat en el comportament davant les crisis de mortalitat i que no podem avançar res respecte del seu retrocés a la segona meitat de la centúria. Aquest com hem vist, només es produeix en el cas de les crisis generals, les quals minven lleugerament.

Al segle XVIII, la mostra de parròquies estudiades augmenta i esdevé sotmesa a variacions quasi constants, motivades pel fragmentari estat de conservació de diversos registres parroquials. Així, fins al 1727 treballem amb deu nuclis -els anteriors més Montblanc, Solivella i Vimbodí-. Del 1732 al 1737, amb onze, en afegir-s'hi Rojals i l'Espuga però en haver de deixar fora Forès. A partir del 1759 tornem a perdre la traça a Montblanc i la recuperem el 1780. A partir del 1782 són una dotzena els nuclis avaluats, en retenir la informació de Lilla, i tornen a restar reduïts a onze l'any següent -queda fora Montblanc-. Tot plegat, un màxim de dotze pobles estudiats i un mínim de deu. Això ha fet que la crisi de mortalitat general només fos avaluada a partir de la seva coincidència en un mínim de cinc parròquies.

Cal apuntar que l'últim any sotmès a escrutini ha estat el 1809. Es tracta d'un any que recull un fort impacte de la mort i calia avaluar-lo. Com que només tenim les dades del recompte numèric fins al 1815 en la majoria de localitats, va caldre considerar només els sis anys anteriors i posteriors en comptes dels set habituals. Com cal suposar, la resta del càlcul fou efectuat de manera idèntica. Una altra crisi notable, la del 1812, ha restat fora d'estudi. Apuntem, només, que allà on n'hem pogut quantificar la intensitat aquesta fou

notable: 6.4 a Barberà, contra el 5.7 del 1809; 4.6 a Lilla, contra el 3.3; 6.6 a Rocafort, contra el 3.9, i 7.3 a Sarra, contra el 6.6. En funció de les dades que aporten aquestes 4 localitats, segurament que del quadre que segueix en resta fora la crisi més intensa i general de tot el segle XVIII i primers anys del XIX i, a més, la segona de tota l'època moderna.

QUADRE II. Cronologia, abast geogràfic i intensitat mitjana de les crisis de mortalitat. La Conca de Barberà (1701-1809)

Any	Pobles en crisi	Mitjana d'intensitat
1706	6	3.39
1707	7	5.40
1708	6	4.10
1726	5	4.83
1738	5	2.50
1746	7	4.39
1754	8	5.29
1768	5	4.76
1772	5	1.84
1782	7	3.53
1787	5	2.20
1802	9	2.28
1809	10	9.30

Des del 1701 i fins al 1750 comptem fins a sis crisis de mortalitat, un nombre idèntic a la segona part del segle XVII. La meitat es concentren en els anys de la Guerra de Successió i s'escolen sense solució de continuïtat: 1706, 1707 i 1708. La crisi del 1706 obté una intensitat mitjana, mentre que les altres dues són fortes. També les crisis de 1726 i de 1746 aconseguen una intensitat forta, mentre que la de 1738 és de tipus mitjà. En resum: quatre crisis fortes i dues de mitjanes s'escolen en la primera meitat de la divuitena centúria.

De fet, del 1709 al 1725 s'esdevé un període sense atacs de la mort intensos i geogràficament estesos (igual que del 1727 al 1737). El primer fet mereix una referència especial, car l'etapa correspon a la immediata postguerra borbònica i, per tant, pot ésser identificada amb un període d'al·leujament de les dificultats.

La crisi del 1707 afecta set de les deu poblacions estudiades, que oscil·la entre el 2.17 de Vimbadó i el 7.04 de Vallclara. Rocafort, Pira i Vilaverd-la Riba escapen al turmentós període que coincideix amb la Guerra de Successió. Cap de les altres crisis aconseguirà una extensió geogràfica tan important com aquesta.

A la segona meitat del segle XVIII, el nombre de crisis de mortalitat és menor que a la primera -cinc-. Excepte la dècada de finals de segle, totes en recullen una i destaquen els lapsos de 1768 a 1772 i de 1782 a 1787, amb tres crisis cadascun; resulta que només l'any 1754 queda fora d'aquests períodes. Queda clar que el tombant dels 70 i els anys 80 van ser uns temps difícils i que, a més, van coincidir amb una davallada del nombre

de baptismes. Els símptomes indicadors d'una crisi demogràfica sembla que s'han apuntat.

La punta de mortalitat adulta més general i més intensa fou la de 1754. Quasi insignificant a l'Espuga -1.2-, arribà a la categoria d'important a Solivella -10.9-. Només Rocafort, Pira i Vallclara en resultaren excloses.

Si ho comparem amb les etapes crítiques de la primera meitat del segle, les de la segona demostren una intensitat menor: dues crisis fortes, dues de mitjanes i una de menor. D'altra banda, quatre de les cinc crisis són presents al nombre mínim de localitats, cosa que permet de considerar-les com a generals.

Finalment, el primer decenni del segle XIX abasta dues crisis, una de les quals -1809- és la de màxim impacte de tota l'etapa 1701-1809 i assoleix el grau d'important. De tota manera, la seva intensitat va ser menor que la del 1641 en els quatre llocs on és possible de dur a terme la comparació. Observem-ho:

Parròquia	1641	1809
Barberà	24.0	5.6
Pira	7.2	5.6
Rocafort	18.4	3.9
Vilaverd/la Riba	18.7	10.9

D'altra banda, la crisi del 1809 aconseguí una extensió geogràfica molt notable, superior, proporcionalment i absoluta, a la del 1641: només Vilanova de Prades en resultà exempta. Una intensitat menor però un caràcter molt més general; aquests són els trets definitoris respecte del 1641.

Quant a la periodicitat de les crisis de mortalitat set-centistes, és possible efectuar un estudi comparatiu entre els resultats de la primera i de la segona meitat del segle en vuit parròquies. S'observa una situació completament equilibrada a Rocafort -tretze i tretze-; de més crisis a la primera meitat que a la segona a Solivella -dotze i deu-; Vallclara -tretze i deu-; Vilanova -disset i dotze- i Vilaverd-la Riba -catorze i dotze-. Els resultats oferts per Barberà són d'un gran equilibri -9 i 10-, mentre a Vimbodí -13 i 17- i, sobretot, a Pira -8 i 17-, la situació sembla empitjorar en el decurs de la segona meitat del segle XVIII.

Pel que fa al grau d'intensitat de les crisis, les diferències entre una i altra part de segle són escasses. A Barberà, cau el nombre de crisis fortes però, en canvi, augmenta en la mateixa proporció a Pira. A Rocafort, la situació és molt semblant, tot i que la segona meitat del segle recull una crisi important. Pràcticament igual s'esdevé a Solivella. Més clar és el cas de Vallclara, amb cap crisi forta a la segona part del segle i 3, en canvi, a la primera. Finalment, mentre no és possible d'aportar comentaris significatius pels casos de Vilanova i Vilaverd, l'evolució de Vimbodí és digna de retenir: 1 crisi menor a la primera meitat de segle i 9 a la segona, 11 de mitjanes i 4, 1 de forta i 3, cap d'important i 1.

Malgrat l'innegable i accentuat localisme, no serà agosarat d'esmentar que a la segona meitat de la centúria les crisis de mortalitat generals tot i ser iguals en nombre presenten una intensitat menor fet que, sens dubte, ha de guardar relació amb unes majors possibilitats de creixement demogràfic.

Compendi

Finalment, a mode de compendi, oferim la relació general de totes les crisis de mortalitat generals ordenades de major a menor intensitat, fent salvetat del seu abast geogràfic i de les dades referents al 1812-segurament, la segona crisi en ordre d'importància de tot el període avaluat.

QUADRE III. Relació de les crisis de mortalitat general. Conca de Barberà. Edat Moderna.

Any	Intensitat mitjana	Crisi
1641	14.46	Important
1809	9.30	"
1585	7.06	Fora
1651	6.81	"
1642	5.78	"
1707	5.40	"
1684	5.31	"
1754	5.29	"
1605	5.00	"
1726	4.83	"
1768	4.76	"
1660	4.58	"
1695	4.39	"
1603	4.48	"
1746	4.39	"
1708	4.10	"
1615	3.64	Mitjana
1629	3.64	"
1782	3.53	"
1706	3.39	"
1692	2.92	"
1631	2.78	"
1627	2.60	"
1738	2.50	"
1802	2.28	"
1787	2.20	"
1697	1.97	Menor
1772	1.84	"

Ha estat possible de detallar i establir un total de 28 crisis de mortalitat generals a la Conca de Barberà entre la dècada dels 60 del segle XVI i el 1809. La mostra de parròquies avaluades mai ha estat inferior a 6 i superior a 14.

Són crisis de mortalitat adulta i, per tant, hipotecadores del creixement demogràfic a un termini mitjà. N'hi ha un parell d'importantes, 14 de fortes, 10 de mitjanes i 2 de menors. De les 14 crisis de mortalitat general d'intensitat forta, 7 tenen lloc al segle XVII, 6 al segle

XVIII i 1 a les acaballes del segle XVI. Tampoc les crisis d'intensitat mitjana permeten de suposar una millora de les condicions al segle XVIII: 5 corresponen al segle XVII, 4 al segle XVIII i 1 a inicis del segle XIX. Per aquest camí, l'explicació a l'augment poblacional del segle XVIII sembla difícil de concretar i determinar, encara que és clar que el Set-cents es va veure lliure de catàstrofes demogràfiques com la del 1641.

Va ser un tema important de la tesi l'intent d'aportar causes explicatives a les crisis de mortalitat. En efectuar la visió general de la demografia de la Conca, establírem la relació entre les flexions de la mortalitat adulta i infantil-juvenil i possibles caigudes de les xifres baptismals de cara a aconseguir determinar les crisis demogràfiques i també llur possible casuística. Ara i aquí, només volem insistir en un aspecte: les crisis de mortalitat aduïbles a factors infraestructurals -crisi agrària amb additament bèl·lic (1641)- aconseguixen una intensitat més important que les referides a atacs de la pesta bubònica -1651 i 1629-. El 1809 significa una repetició de la situació, car l'atac letal dobla qualsevulla intensitat del segle XVIII, encara que durant aqueixa centúria les maltempades de 1707 -Guerra de Successió- i 1754 -crisi general- assoleixen índexs semblants.

Bibliografia

BARREIRO MALLON, Baudilio, (1978): *La jurisdicción de Xallas en el siglo XVIII. Población, sociedad y economía*. Santiago de Compostela.

BERNAT MARTÍ, J.S i M.A. BADENES MARTÍN, (1988): *Cronología, intensidad y extensión de las crisis demográficas en el País Valencià (siglos XVII-XIX)*, dins *Estudis sobre la població del País Valencià*, vol.I, pp.537-557.

DANTÍ RIU, Jaume, (1988): **Terra i població al Vallès Oriental (època moderna)**. Ajuntament de Santa Eulàlia de Ronçana. 396 pgs.

GUAL VILÀ, Valentí, (1991): *Balanç natural i reconstrucció de famílies a través dels sacramentaris: la Conca de Barberà a l'època moderna*. Tesi Doctoral inèdita. Universitat de Barcelona.

NADAL OLLER, Jordi, (1986): *La población española (siglos XVI a XX)*. Ariel. Barcelona. 264 pgs.

PÉREZ MOREDA, Vicente, (1980): *Las crisis de mortalidad en la España interior, siglos XVI-XX. Siglo XXI*. Madrid.